

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2024

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2024 (K 6/2025 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
- kansainvälisten suhteiden asiantuntija Venja Henningsen, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

75 vuotta kertomusvuonna täyttäneellä Euroopan neuvostolla on ollut merkittävä rooli rauhan ylläpitämisessä Euroopassa. Sitovilla ihmisoikeusnormeilla, demokratian kehittämisellä ja oikeusvaltion rakentamisella on luotu Euroopan hyvinvointia ja taloudellista turvaa. Neuvoston ydinajatuksena on, että demokraattinen ja ihmisoikeuksia kunnioittava oikeusvaltio on vakaa ja kykenee ratkomaan vaikeita ristiriitoja. Euroopan ihmisoikeussopimus sekä lukuisat muut sopimukset on laadittu yksilöiden oikeuksien turvaamiseksi.

Kansainvälisen toimintaympäristön nopea muutos on asettanut Euroopan neuvoston haasteen eteen, ja tämä näkyi Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen työssä kertomusvuonna. Euroopan neuvoston ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmää haastetaan avoimesti. Toimintaympäristön muutoksiin lukeutuu myös autoritaarisuuden nousu, johon kytkeytyvät sananvapauden ja kansalaistoiminnan rajoittaminen sekä vähemmistöjen oikeuksien polkeminen. Vuosikertomuksesta ilmenee, että myös esimerkiksi toimittajien toimintakenttää on vaikeutettu useissa Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Näihin kehityssuuntiin on yleiskokous päätöksillään kertomusvuoden aikana halunnut vaikuttaa.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että nykyisessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa Euroopan neuvoston ja sen parlamentaarisen yleiskokouksen työlle on erityistä tarvetta. Edellä mainitut kehityssuunnat korostavat Euroopan neuvoston merkitystä laaja-alaisena ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon keskittyvänä järjestönä. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että Suomi pyrkii

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2025 vp

Euroopan neuvoston ihmisoikeusroolin vahvistamiseen sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten toiminnan turvaamiseen. Valiokunta korostaa keskeisten ihmisoikeussopimusten ja niiden valitusmenettelyjen ja riippumattomien valvontajärjestelmien merkitystä.

Vuosikertomuksessa todetaan, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut Venäjän erottaminen Euroopan neuvostosta näkyivät keskeisesti parlamentaarisen yleiskokouksen työssä. Kertomuksessa selostetaan järjestön monipuolista tukea Ukrainalle. Valiokunta piti arvokkaana kuulemisessa saamia tietoja Euroopan neuvoston toiminnasta ukrainalaisten kaapattujen lasten puolesta. Kertomuksesta ilmenee myös, että yleiskokous kehitti vuoden 2024 aikana toimintaansa Venäjän ja Valko-Venäjän demokraattisten voimien tukemiseksi.

Euroopan neuvoston jäsenmaiden jäsenyysvelvoitteiden noudattamista valvotaan parlamentaarisen yleiskokouksen monitorointikomiteassa. Kertomusvuonna työlistalla oli 14 maata. Näille maille annetaan prosessissa suosituksia niistä uudistustarpeista, joilla maan demokraattiset toiminnot saataisiin yhteensopiviksi Euroopan neuvoston standardien kanssa. Valiokunta pitää huolestuttavana saamaansa selvitystä siitä, että eräät monitorointiprosessissa olevat maat pitävät prosessia suosituksineen rangaistuksena ja voivat laiminlyödä jäsenyysvelvoitteitaan pitkäaikaisesti.

Valiokunta sai kertomusta käsitellessään selvityksen uusien teknologioiden mukanaan tuomista vaikutuksista vaaleihin ja niiden tarkkailuun. Disinformaatio vaikuttaa vaaleihin niin ikään vaikeuttaen luotettavaa tiedonsaantia. Valiokunta toteaa, että vaalitarkkailun ja siihen liittyvän muun työn tehokas toteuttaminen myös jatkossa edellyttää sitä, että näihin uusiin haasteisiin pyritään pureutumaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa käytiin läpi myös Kosovon vuonna 2022 käynnistynyttä Euroopan neuvoston jäsenyyshakemusprosessia, joka on edelleen kesken. Lisäksi valiokunta sai tietoja Azerbaidžanin toiminnasta Euroopan neuvostossa, mukaan lukien maan puutteet koskien vapaiden vaalien järjestämistä, vallanjakoa sekä oikeusjärjestelmän toimintaa ja riippumattomuutta. Kuulemisessa käsiteltiin myös Georgian huonontunutta poliittista tilannetta, joka aiheutti kertomusvuonna yleiskokouksessa huolta.

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnassa tapahtui kertomusvuonna useita jäsenvaihdoksia. Sekä valtuuskunnan puheenjohtaja että varapuheenjohtaja vaihtuivat kertomusvuoden aikana. Ulkoasiainvaliokunta toteaa pitävänsä myönteisinä saamia tietoja yleiskokouksen suomalaisdelegaation jäsenten saamista luottamustehtävistä. Tämä heijastaa valtuuskunnan aktiivisuutta yleiskokouksessa ja on valiokunnan mielestä tärkeää. Luottamustehtävistä on sisällytetty perusteelliset kirjaukset kertomukseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 6/2025 vp johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 3/2025 vp

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 6.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johannes Koskinen sd
varapuheenjohtaja Sofia Vikman kok
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Timo Harakka sd
varajäsen Tuula Vätäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Savola